

Habaš Predrag
FTN
Institut za energetiku i elektroniku
V.Vlahovića 3
Novi Sad

BUCK REGULATOR NAPONA SA SNAŽNIM MOS TRANZISTOROM I
KONTROLOM STRUJE IZLAZNOG KAPACITETA

THE BUCK CONVERTER WITH POWER MOS TRANSISTOR AND
OUTPUT CAPACITOR CURRENT CONTROL

SADRŽAJ - U radu je data analiza bruma na izlazu buck tipa regulatora sa serijskim otporom u grani izlaznog kondenzatora. Pokazano je da se pod određenim uslovima kontrolom bruma napona na izlazu regulatora može upravljati rednim tranzistorom. Dat je postupak projektovanja ovog tipa regulatora i izvršena je njegova realizacija sa snažnim mosfetom. Projektovano je kolo za upravljanje mosfetom i eksperimentalno je optimizirano sa aspekta minimizacije gubitaka. Analizirano je ponašanje regulatora pri dinamičkom opterećenju. Pokazano je teoretski i eksperimentalno da ovaj tip regulatora veoma dobro reaguje na promene struje opterećenja čija je brzina ispod neke određene vrednosti.

ABSTRACT- It is shown how the switching transistor can be controlled by controlling the output ripple voltage. The projecting procedure this type of regulator and its realisation with power mosfet is given. The gate drive circuit has been developed and optimised from aspect of minimising the dissipation. The behaviour of regulator with dynamic load is analysed. Theory and experiments showed that this type of regulator react very good on load current changes whos speed is under some particular value.

1. UVOD

Snažni mosfetovi, koji su poslednjih godina postali popularni, veoma su pogodni za primenu kao redni prekidački elementi u prekidačkim regulatorima.

Pažljivim projektovanjem kola za upravljanje mosfetom može se postići mala energija gubitaka pri prekidanju a samim tim i mali dina-

mički gubici u mosfetu pri radu na visokim frekvencijama. To povećava stepen korisnog dejstva regulatora i smanjuje dimenzije hladnjaka. Rad na visokim frekvencijama smanjuje potrebne veličine akumulacionih i filterskih elemenata, pa su dimenzije, težina i cena uređaja znatno smanjene.

U radu je dato kolo za upravljanje snažnim mosfetom u kome su upotrebljeni brzi VMOS tranzistori male snage. Izvršena je optimizacija ovog kola sa aspekta minimizacije gubitaka u regulatoru.

U radu je dat postupak projektovanja regulatora napona sa kontrolom struje izlaznog kapaciteta. Regulatori napona sa širinskom modulacijom, pri čemu se vrši upravljanje rednim tranzistorom na osnovu greške u izlaznom naponu, su široko korišćeni. Na velike i brze promene struje opterećenja oni, zbog ograničenog frekventnog opsega, sporo reaguju, što dovodi do priličnih premašenja i podbačaja u izlaznom naponu, /3/.

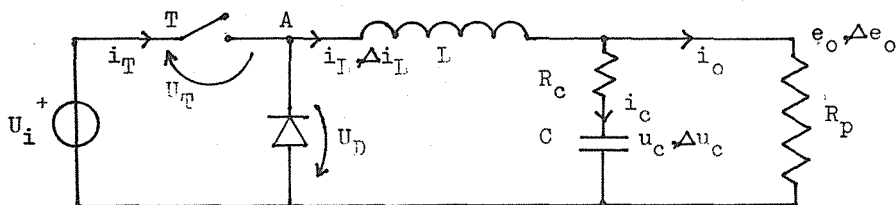
Upravljanje kontrolom struje kroz induktivitet je poznato i primenjeno u mnogim praktičnim realizacijama (/3/, /4/). Za razliku od kontrole struje kroz induktivitet, prilikom kontrole struje kroz kondenzator postoji ne samo kontrola promene struje induktiviteta nego i njenog jednosmernog nivoa. Tako je moguće za određeni opseg struja potrošača znati maksimalno moguću struju kroz tranzistor, zamajnu diodu i induktivitet što omogućava optimizaciju projektovanja.

Osim toga promena struje opterećenja se može trenutno detektovati.

Kvalitativno i eksperimentalno je pokazano da pri promeni struje opterećenja, brzinom manjom od neke određene vrednosti, praktično neće biti značajnijih premašenja i podbačaja u izlaznom naponu.

2. MODEL BUCK REGULATORA I ANALIZA BRUNA NAPONA NA IZLAZU

Na slici 1. je data osnovna šema buck tipa regulatora napona.

slika 1. Osnovna šema buck tipa regulatora napona

Elementi šeme:

L - induktivitet

C - kondenzator na izlazu

R_c - redni otpor u grani kondenzatora na izlazu

R_p - otpornost potrošača

U_T - napon na rednom tranzistoru u uključenom stanju

U_D - napon na zamajnoj diodi kada provodi

Δi_L - naizmjenična komponenta struje induktiviteta, $\Delta i_L = i_L(t) - \overline{i_L(t)}$

Δu_c - naizmjenična komponenta napona na kondenzatoru $\Delta u_c = u_c(t) - \overline{u_c(t)}$

Δe_o - naizmjenična komponenta izlaznog napona, $\Delta e_o = e_o(t) - \overline{e_o(t)}$

Veličine $\overline{i_L(t)}$, $\overline{u_c(t)}$ i $\overline{e_o(t)} = E_o$ su srednje vrednosti u vremenu.

Pretpostavimo radi jednostavnosti da su naponi U_D i U_T konstantni.

Tada izuzimajući prelazna stanja napon u tački A možemo smatrati konstantnim.

$$u_A(t) = \begin{cases} U_i - U_T & \text{kada T provodi} \\ - U_D & \text{kada T ne provodi} \end{cases}$$

Kolo se može opisati sistemom jednačina u prostoru stanja, (1).

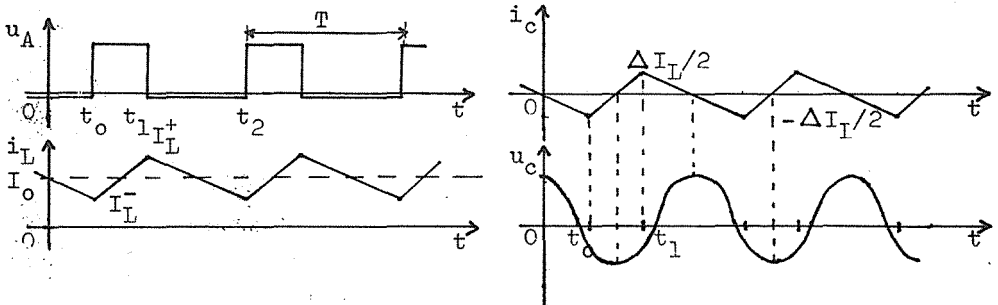
$$\begin{bmatrix} \frac{di_L}{dt} \\ \frac{du_c}{dt} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -\frac{R_c R_p}{L} & -\frac{R_p}{(R_c + R_p) L} \\ \frac{R_p}{(R_p + R_c) C} & -\frac{1}{(R_c + R_p) C} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} i_L \\ u_c \end{bmatrix} + \begin{bmatrix} u_A(t) \\ 0 \end{bmatrix} \quad (1)$$

U praksi se ovo kolo projektuje tako da se teži e_o učiniti što konstantnijim. Neka e_o ima nepromenljivu srednju vrednost E_o i naizmjeničnu komponentu $|\Delta e_o(t)| \ll E_o$. Znači važi: $e_o \approx E_o$.

Kako je $i_o = e_o / R_p$ možemo smatrati da je $i_o \approx \overline{i_o} = I_o$.

Neka je kolo u stacionarnom stanju, struja i_L periodična u vremenu i ne dolazi do prekida struje i_L (diskontinualnog rada).

Na osnovu prethodnih pretpostavki i jednačine (1) moguće je dobiti vremenske zavisnosti struja, napona i naizmjeničnih komponenti ovih veličina. Na slici 2. su prikazani vremenski oblici struja i napona u kolu. Tranzistor se uključuje u $t = t_0 + kT$ a isključuje u $t = t_1 + kT$ gde je T perioda oscilovanja a k ceo broj.

slika 2. Vremenski oblici napona i struja u kolu

Uvedimo oznake:

ΔI_L - ukupna promena struje induktiviteta, $\Delta I_L = I_L^+ - I_L^-$

τ_0 - vreme uključenja tranzistora u periodi T

τ_1 - vreme isključenja tranzistora u periodi T

Naizmenična komponenta napona, bruma, na izlazu je:

$$\Delta e_o(t) = e_o(t) - E_o = \Delta u_c(t) + i_c \cdot R_c \quad - - - - - (2)$$

Ekstremne vrednosti komponente $\Delta u_c(t)$ su:

$$\Delta u_c(t)_{\min} = \Delta u_c(t_0 + \frac{\tau_0}{2}) = - \frac{\Delta I_L (2T - \tau_0)}{24 \cdot C} \quad - - - - - (3)$$

$$\Delta u_c(t)_{\max} = \Delta u_c(t_1 + \frac{\tau_1}{2}) = \frac{\Delta I_L (T + \tau_0)}{24 \cdot C} \quad - - - - - (4)$$

Ukupna promena Δu_c je:

$$\Delta u_c = \frac{\Delta I_L}{8 \cdot C} \cdot T \quad - - - - - (5)$$

Karakteristično je da kada je $i_c = 0$ brum na kondenzatoru $\Delta u_c(t)$ u ekstremnoj vrednosti.

$\Delta u_c(t)$ ne daje dobru informaciju o trenutku uključenja i isključenja tranzistora T, dok ekstremne vrednosti bruma na R_c upravo definišu te trenutke.

Kada je brum na R_c u ekstremnoj vrednosti nivo $\Delta u_c(t)$ je:

$$\Delta u_c(t_1) = \Delta u_c(t_2) = - \frac{\Delta I_L}{12 \cdot C} (\tau_1 - \tau_0) \quad - - - (6)$$

Sa dovoljno velikim C se može $\Delta u_c(t)$ učiniti dovoljno malim tako da važi:

$$\Delta e_o(t) \approx i_c(t) \cdot R_c \quad - - - - - (7)$$

Tako se iz bruma na izlazu regulatora može "izvući" informacija o upravljanju.

3. PROJEKTOVANJE PREKIDAČKOG REGULATORA NAPONA

Postupak projektovanja se sastoji od sledećih etapa:

- usvajanje početnih parametara i veličina
- izračunavanje ostalih značajnih veličina i parametara
- izbor komponenti koje mogu da zadovolje zahteve usvojenih i izračunatih uslova rada kola
- projektovanje i optimizacija elektronskog kola

Veličine koje su određene primenom:

- izlazni napon E_o
- maksimalni ulazni napon U_{imax}
- minimalni ulazni napon U_{imin}

- maksimalna struja potrošača I_{omax}
- minimalna struja potrošača I_{omin}

Veličine koje se usvajaju:

- brum na otporniku R_c od vrha do vrha, $\Delta e_o \approx \Delta I_L \cdot R_c$
- maksimalna radna frekvencija f_{max}
- promena struje induktiviteta ΔI_L

Izrešunavanje intervala vremena:

Za slučaj kada se upravljanje tranzistorom T vrši kontrolom brume na otporniku R_c vremenski interval τ_1 je konstantan i nezavisan od ulaznog napona U_i .

$$\tau_1 = \frac{1}{f_{max}} \left(1 - \frac{U_D + E_o}{U_{imax} - U_T + U_D} \right) \quad - - - - - (8)$$

$$f = \frac{1}{T} = \frac{1}{\tau_1} \left(1 - \frac{U_D + E_o}{U_i - U_T + U_D} \right) \quad - - - - - (9)$$

$$f_{min} = \frac{1}{T_{max}} = \frac{1}{\tau_1} \left(1 - \frac{U_D + E_o}{U_{imin} - U_T + U_D} \right) \quad - - - - - (10)$$

$$\tau_o = T - \tau_1 \quad - - - - - (11)$$

$$\tau_{omax} = T_{max} - \tau_1 \quad - - - - - (12)$$

$$\tau_{omin} = T_{min} - \tau_1 \quad - - - - - (13)$$

Izračunavanje induktiviteta L, kapaciteta C i otpornika R_c :

$$L = \tau_1 \cdot \frac{U_D + E_o}{\Delta I_L} \quad - - - - - (14)$$

$$C \gg \frac{\Delta I_L}{8 \cdot \Delta e_o \cdot f_{max}} \quad - - - - - (15)$$

$$R_c = \frac{\Delta e_o}{\Delta I_L} \quad - - - - - (16)$$

Za projektovanje L je pored vrednosti induktivnosti potrebno znati i I_{Lmax} :

$$I_{Lmax} = I_{omax} + \frac{\Delta I_L}{2} \quad - - - - - (17)$$

4. PRORAČUN I REALIZACIJA REGULATORA

Usvojeno je:

- $E_o = 5 \text{ V}$
- $U_{imin} = 15 \text{ V}$, $U_{imax} = 30 \text{ V}$

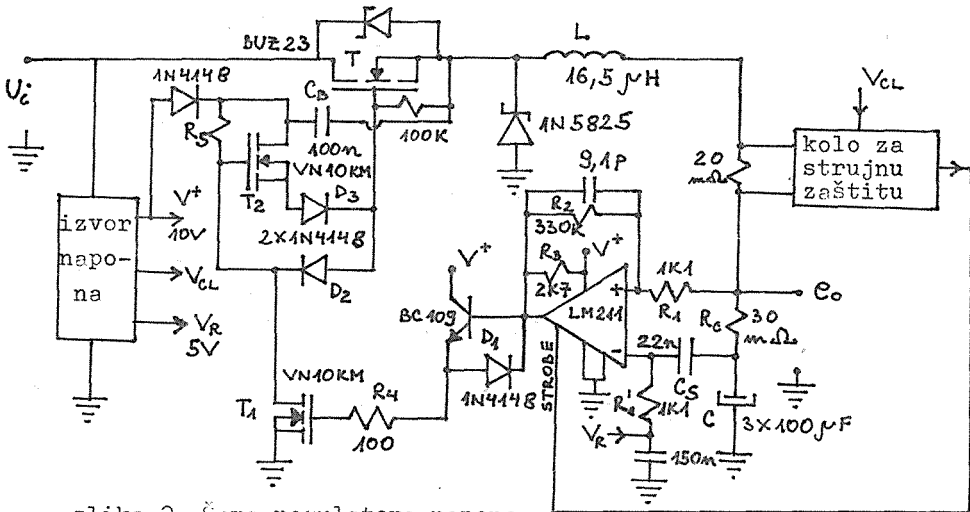
- $I_{omax} = 8 \text{ A}$, $I_{omin} = 0,5 \text{ A}$
- $\Delta e_o = 30 \text{ mV}$, $f_{max} = 280 \text{ KHz}$, $\Delta I_L = 1 \text{ A}$

Za snažni mosfet je uzet BUZ 23 sa $R_{DS\ on}(I=5A) = 0,2\ \Omega \Rightarrow U_T = 1 \text{ V}$
Schottky dioda je 1N 5825 sa $U_D(I=5A) = 0,4 \text{ V}$

Na osnovu (8) - (16) je pri struji $I_o = 5 \text{ A}$ izračunato:

- $\tau_1 = 2,92 \mu\text{s}$
- $\tau_{omin} = 876 \text{ ns}$, $\tau_o(U_i=24V) = 875 \text{ ns}$, $\tau_{omax} = 1,75 \mu\text{s}$
- $f_{min} = 214 \text{ KHz}$, $f(U_i=24V) = 264 \text{ KHz}$
- $L = 16,5 \mu\text{H}$, $I_{Lmax} = 8,5 \text{ A}$
- $C \gg 15 \mu\text{F}$, $R_c = 30 \text{ m}\Omega$

Na slici 2. je prikazana šema regulatora napona.

slika 2. šema regulatora napona

Upravljačko kolo mosfeta:

Velike brzina isključivanja snažnog mosfeta je omogućena pražnjenjem ulaznog kapaciteta kroz D_2 i T_1 . Struju pražnjenja možemo regulisati sa otpornikom R_4 jer on određuje vremensku konstantu porasta napona U_{GS} tranzistora T_1 .

Pri uključivanju snažnog mosfeta otpornost R_5 određuje vremensku konstantu porasta napona U_{GS} tranzistora T_2 i tako preko struje tranzistora T_2 utiče na brzinu porasta napona U_{GS} snažnog mosfeta.

Sa smanjenjem R_5 se brzina uključivanja snažnog mosfeta povećava, a sarim tim se dinamički gubici pri prekidanju smanjuju.

Ako je R_5 suviše mali velika brzina uključivanja može prouzrokovati strujne impulse kroz mosfet i zemajnu diodu, bilo zbog inverzne struje rasterećenja P-N diode ili zbog velikog barijernog kapaciteta Schottky diode pri malim inverznim naponima.

Ukupni dinamički gubici mogu zbog toga biti povećani.

Vrednost za R_5 , pri kojoj su ukupni gubici u regulatoru minimalni, je određena eksperimentalno. Rezultati merenja su dati u tabeli 1.

$R_5 (\Omega)$	2000	1500	1000	800	600	500	400	300	200	150	100
t_r (ns)	500	380	300	250	200	160	140	140	120	120	80
I_i (A)	1,66	1,58	1,53	1,49	1,45	1,43	1,42	1,42	1,42	1,42	1,44
U_i (V)	24	24	24,1	24,1	24,1	24,1	24,1	24,1	24,1	24,1	24,1
E_o (V)	4,99	4,99	4,99	4,99	4,99	4,99	5	5	5	5	5
I_o (A)	5,14	5,14	5,15	5,15	5,15	5,15	5,16	5,16	5,16	5,16	5,16
η (%)	64,4	67,6	70	71,6	73,5	74,6	75,4	75,4	75,4	75,4	74,3

tabela 1.

Optimalna vrednost za R_5 je u intervalu $[150, 400]$. Izabrano je $R_5 = 300 \Omega$.

5. EKSPERIMENTALNI REZULTATI I TESTIRANJA

Na realizovanom regulatoru su izvršena merenja u cilju nalaženja realnih karakteristika i njihovog poređenja sa teoretski predviđenim. Meren je uticaj promene struje potrošača i uticaj promene ulaznog napona na parametre regulatora. Rezultati su dati u tabeli 2.

I_o (A)	E_o (V)	U_i (V)	I_i (A)	$\%$	τ_o (μ s)	τ_1 (μ s)	f (KHz)	Δu_{mVc}	Δe_{mVo}	t_{rns}	t_{fnS}	ΔI_L (A)
1	5	24	0,29	72	0,82	2,8	276	70	130	80	20	0,9
3	5	24	0,79	79	0,95	2,85	263	70	130	100	20	1,0
4,98	4,99	24	1,35	77	1,05	2,85	256	60	125	150	20	1,0
7,31	4,99	24,1	2,095	71	1,08	2,7	265	50	120	200	25	1,0
5,06	5	15,1	2,12	79	1,8	2,6	227	/	/	/	/	/
5,12	5	20,9	1,50	77	1,15	2,6	267	/	/	/	/	/
5,52	4,99	27	1,45	70	0,68	2,0	373	/	/	/	/	/
5,52	4,99	30	1,33	69	0,6	2,0	385	/	/	/	/	/

tabela 2.

Δe_o je ukupan brus na izlazu od vrha do vrha.

Δu_c je ukupan brus na kondenzatoru C i on je posledica redne parazitne otpornosti i induktivnosti realnog kondenzatora, R_s i L_p (slika 3).

ΔI_L je promena struje induktiviteta i ona je merena strujnom sondom.

t_r i t_f su vremena porasta i pada napona u tački A.

6. PROMENA STRUJE POTROŠAČA PRI DINAMIČKOM OPTEREĆENJU

Baza promena struje potrošača, δI_o , trenutno menja struju kroz R_c .

Posle zanemarivog kašnjenja upravljačkog kola regulator će biti u stanju linearnog porasta ili pada struje i_L u cilju postizanja $\overline{I_L} = I_O$.

Na slici 3. je dato ekvivalentno kolo za analizu dinamičkih efekata pri promeni struje I_O . L_P je redni parazitni induktivitet a R_S ekv. redna otpornost kondenzatora.

Kupna promena izlaznog napona je:

$$\delta e_o = \delta u_R + \delta u_L + \delta u_C \quad \text{--- (18)}$$

Najveća moguća promena napona na C, δu_C , je:

$$\delta u_C \text{ max} = \frac{\tau_1 \cdot I_{Omax}^2}{2 \cdot C \cdot \Delta I_L} \quad \text{--- (19)}$$

Sa dovoljno velikim C možemo komponentu δu_C eliminisati.

Sa aspekta brzine promene dI_O/dt imamo sledeće slučajeve:

1.) Promena I_O je veoma brza:

$$\left| \frac{dI_O}{dt} \right| \gg \left| \frac{dI_L}{dt} \right|$$

Komponenta δu_R je maksimalna u trenutku promene struje I_O i najviše može da iznosi:

$$\delta u_R = I_{Omax} \cdot (R_C + R_S) \quad \text{--- (20)}$$

δu_R može poprimiti znatne iznose.

Komponenta δu_L je sasvim neodređena i veoma male vrednosti I_P mogu izazvati nedopustivo velike vrednosti δu_L . Izbor kvalitetnog kondenzatora i ožičenje postaju u praksi velik problem ako se želi ova pojava izbeći.

2.) Promena I_O je umerena:

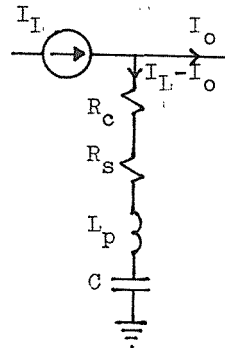
$$\left| \frac{dI_O}{dt} \right| \leq \left| \frac{dI_L}{dt} \right|$$

Komponenta δu_R je ispod nivoa bruma na R_C . Komponente δu_L i δu_R se delimično poništavaju zbog suprotnih znakova. Ako je C dovoljno velik sledi:

$$|\delta e_o| \leq \Delta e_o$$

Izvršeno je testiranje regulatora na dinamičko opterećenje:

- 1.) Promena struje I_O od 1,5A na 7A sa strminom 1A/ μ s. Promena srednje vrednosti izlaznog napona je 30 mV.
- 2.) Promena struje I_O od 7A na 1,5A sa strminom oko 10 A/ μ s. Pad struje I_O je praktično trenutatan i naponsko prenašenje na izlazu je bilo 400 mV.

slika 3. Ekv. kolo za analizu

7. ZAKLJUČAK

Iako je frekvencija napravljenog regulatora visoka stepen korisnog dejstva je u uobičajnim granicama. Optimizacijom pobudnog kola gejta je dobijeno samo malo povećanje η jer su dinamički gubici u kolu umereni. Pri projektovanju regulatora na još većim frekvencijama (> 500 KHz) bi optimizacija pobudnog kola gejta postala mnogo značajnija.

Dobra reakcija na dinamičko opterećenje je plaćena povećanjem ukupnog bruma na izlazu što je velika mana ove konfiguracije.

LITERATURA

1. R.D.Middlebrook and S.Čuk: "Advances in Switched Mode Power Conversion", TESLA CO. , Pasadena 1981.
2. R.P.Severns , G.Bloom: "Modern DC-TO-DC Switchmode Power Converter Circuits", Van Nostrand R.CO. , New York 1985.
3. Unित्रode International Semiconductor Databook 1984-85.
4. Siliconix , Mospower design catalog 1983.
5. Siemens , Sipmos Data Book 1983/84.